

OSA I:

Yhteisten muuttujien käyttö

Prosessit samassa koneessa

Sisältöä

- ② Poissulkeminen ja synkronointi**
- ③ Semaforit ja rinnakkaisuuden hallinta**
- ④ Lukkiutuminen**
- ⑤ Monitorit**

② Poissulkeminen ja synkronointi

Rinnakkaiset, atomiset operaatiot

Spin Locks

Semaforit

Synkronointi

Andrews 2.1-2.5, 3.1-3.2, 4.1-4.2, 6.3 ja Stallings 5.1,5.3-5.4

Rinnakkaiset, atomiset operaatiot

Andrews 3.1.
(s. 94-95)

- **Kriittinen alue, useita käsittelijöitä**
 - Vain yksi saa edetä alueella kerrallaan

```
char out, in;
procedure echo {
    input (in, keyboard);
    out = in;
    output (out, display);
}
process P[i=1 to 2] {
    ...
    echo();
    ...
}
```

<u>prosessi P[1]</u>	<u>prosessi P[2]</u>
...	...
<i>input (in,..);</i>	...
<i>out = in;</i>	<i>input(in,..);</i>
<i>output (out,..);</i>	<i>out = in;</i>
...	<i>output(out,..);</i>

Poissulkeminen

● Ohjelman perusmalli

```
process CS[i=1 to n] { # n rinnakkaista prosessia  
    while (true) {
```

Entry protocol	# varaa
< kriittinen alue >	# käytä (exclusive!)
Exit protocol	# vapauta

```
    ei kriittistä koodia;
```

```
    }
```

```
}
```

● Ohjelmoi kriittiset alueet lyhyiksi

Halutut ominaisuudet

Poissulkeminen

- Vain yksi prosessi kerrallaan suorituksessa kriittisellä alueella

Ei lukkiutumisvaraa, ei 'elohiirtä'

- Jos useita sisäänpyrkijöitä, jotain onnistaa

deadlock
livelock

Ei tarpeettomia viipeitä, ei nälkiintymistä

- Jos alue vapaa, pääsy sallittava

Lopulta onnistaa

- Kukaan ei joudu odottamaan ikuisesti

3 safety properties + liveness property

Spin Locks, Busy Waiting

Andrews 3.2 (s. 97-101)

Lukkomuuttujat, Spin Locks

• Boolean-muuttuja lock

- `lock==true` kriittinen alue varattu
- `lock==false` kriittinen alue vapaa

• Entry protocol

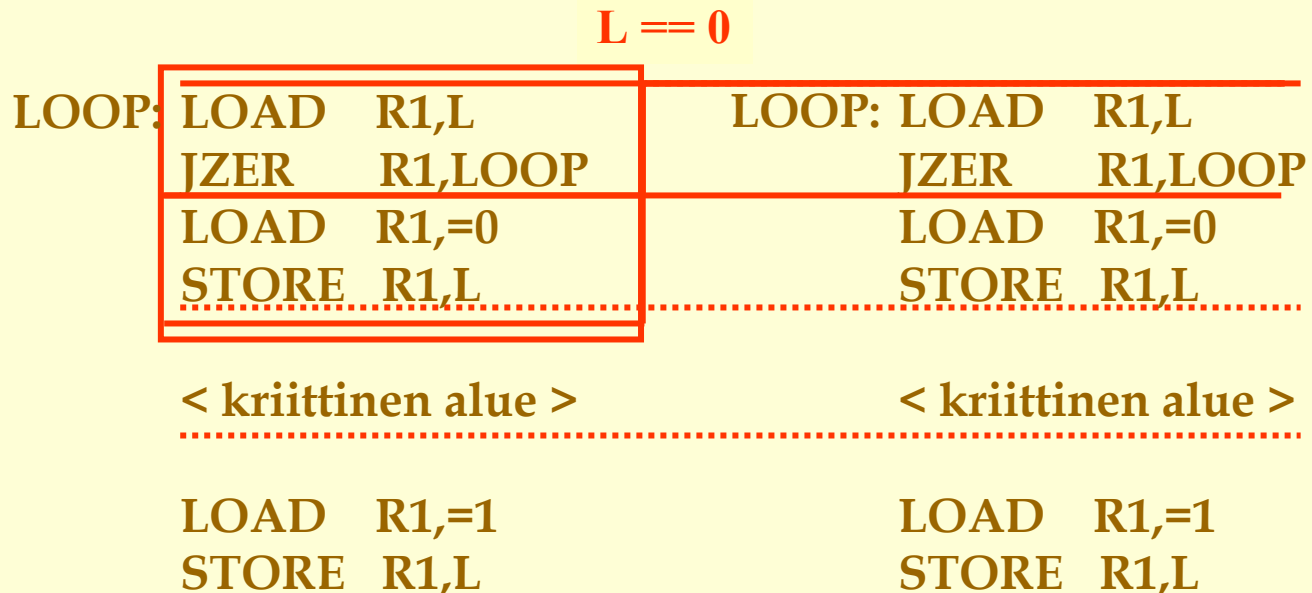
```
while (lock) ; # aktiivinen odotus, "pörrää"  
  # check again if (!lock) # busy loop  
lock=true;
```

• Exit protocol

```
lock=false;
```


Toteutus symbolisella konekielellä

- muuttuja L: L==1, jos kriittinen alue vapaa
L==0, jos kriittinen alue varattu

OK? Testaus ja asetus atomisesti!

Test-and-Set-käsky

• Oma konekielen käsky

- atominen laitetason suoritus (execute-vaihe)
- argumentti: lukkokuuttuja
- boolean paluuarvo

• TS L

- merkitys: `< temp=L; L=0; if (temp==1) jump *+2; >`

• Käyttö:

• LOOP: TS L
 JUMP LOOP

.....

```
bool TS(bool lock) {  
    < bool initial = lock; /* arvo talteen */  
    lock = true; /* lukitse lukko */  
    return initial; > /* palauta lukon arvo */  
}
```

Andrews s. 99

**Test and Set -toiminto
lausekielellä esitettynä**

Test-and-Set ja TT-K91?

TS Ri,L < $R_i \leftarrow \text{mem}[L]$
 $\text{mem}[L] \leftarrow 0$
 if ($R_i == 1$) jump $*+2$ >

```
entry LOOP: TS    R1,L          # L: 1(vapaa), 0(varattu)
        JUMP  LOOP
        < kriittinen alue >
exit   LOAD  R1,=1
        STORE R1,L          # L ← 1
```

OK? Moniprosessorijärjestelmä? Keskeytys?

Toteutuvatko vaatimukset?

Poissulkeminen ? OK!

- Vain yksi prosessi kerrallaan suorituksessa kriittisellä alueella

Ei lukkiutumisvaraa, ei 'elohiirtä' ? OK!

- Jos useita sisäänpyrkijöitä, jotain onnistaa

Ei turhia viipeitä, ei nälkiintymistä ? OK!

- Jos alue vapaa, pääsy sallittava

Lopulta onnistaa ? EI VÄLTTÄMÄTTÄ

- Kukaan ei joudu odottamaan ikuisesti

Ongelmana suorituskyky, jos monta prosessia kilpailemassa ja koko ajan tutkimassa ja **kirjoittamassa** lukkomuuttujaan

- Rasittaa muistia ja muistiväylää
- Kirjoittaminen häiritsee välimuistin toimintaa
- => Test-and-Test-and-Set = testataan ensin, onko lukko vapaa

Lukkomuuttuja ja lukko-operaatiot

• Muuttujan tyyppi **lock**

• Operaatiot

- esittely, alkuarvo `lock x=1; # vapaa`
- **LOCK(x)**
`loop`
`test=TS(x); # aseta x = 0`
`until(test==1); # oliko vapaa?`
- **UNLOCK(x)** `x=1;`

[*Linux kernel: spinlock_lock(x), spinlock_unlock(x)*]

[*vrt. kirja CSEnter, CSExit*]

Poissulkeminen lukkomuuttujaa käyttäen

```
lock L=1;      # käytä lukitsemaan tiettyä kriittistä aluetta  
               # sopimus prosessien kesken!
```

```
process CS [i=1 to N] {      # n rinnakkaista!  
    while (true){  
        ei kriittistä koodia;  


|                     |                      |
|---------------------|----------------------|
| <b>LOCK(L);</b>     | # varaa              |
| < kriittinen alue > | # käytä (exclusive!) |
| <b>UNLOCK(L);</b>   | # vapauta            |

  
        ei kriittistä koodia;  
    }  
}
```

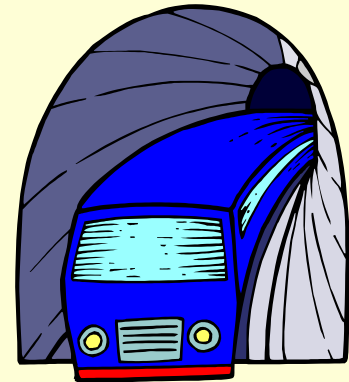
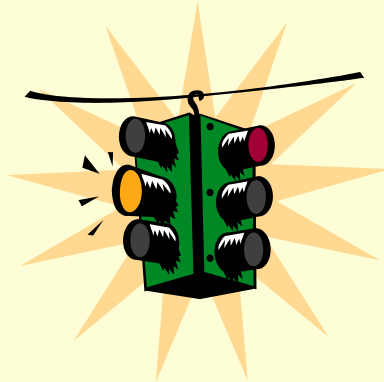
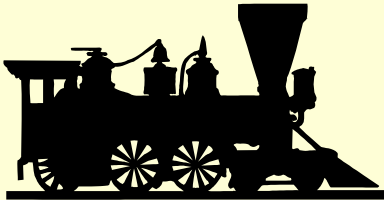
Tulkinta: $L=1 \Rightarrow$ yhdellä lupa edetä

Aktiivinen vs. passiivinen odotus

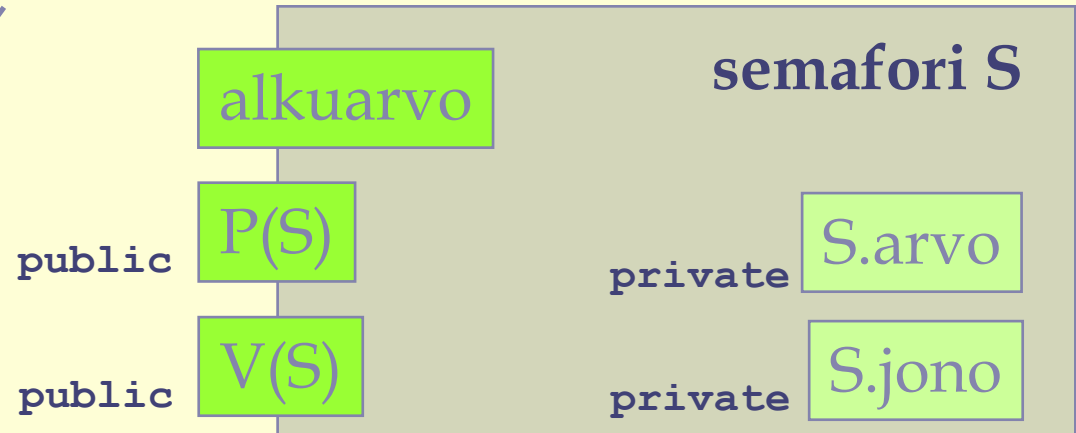
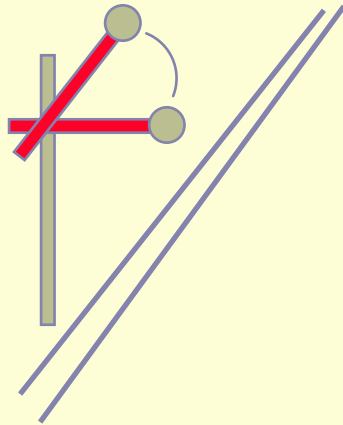
- **busy-wait: turhaa laitteiston käyttöä!**
- **kilpailu**
 - useita prosesseja (käyttävät yhteistä prosessoria), jotka haluavat päästä kriittiselle alueelle
- **livelock**
 - pienen prioriteetin prosessi kriittisellä alueella
 - suuren prioriteetin prosessi pörrää LOCK-operaatiossa
- **vaihtoehto**
 - jos pääsy ei sallittu, odota Blocked-tilassa

Semaforit

Andrews 4.1 (s. 153-155), 6.3 (s. 276-279)

Semaforit

- **P()** aka *WAIT()* aka *Down()*
 - jos kriittinen alue vapaa, lukitse se ja jatka eteenpäin
 - jos kriittinen alue varattu, odota
- **V()** aka *SIGNAL()* aka *Up()*
 - jos joku odotusjonossa, päästä joku etenemään muuten vapauta kriittinen alue
- **atomisia**

Yleistä semaforeista

● Alkuperäinen idea: Dijkstra (60-luvun puoliväli)

- binäärisemaforit: vain arvot 0 ja 1 käytössä

● Operaatiot

- **Alustus** sem S=1; sem forks[5] = ([5] 1);
- **P(S)** (= passeren)
- **V(S)** (= vrijgeven)

● S.arvo

- 1 ⇔ vapaa / avoinna / etenemislupa
- 0 ⇔ varattu / suljettu / eteneminen kielletty

● S.jono

- Etenemislupaa Blocked-tilassa odottavat prosessit
- Toteutus: PCB:t linkitetyssä listassa (=jono)

Yleiset semaforit: **S.arvo ~ resurssilaskuri**

● **S.arvo > 0**

- vapaiden yksiköiden lkm, etenemislupien määrä
- kuinka monta prosessia voi tehdä P()-operaation joutumatta Blocked tilaan ja semaforin jonoon

● **S.arvo = 0**

- ei vapaita

● **[jotkut toteutukset: S.arvo < 0]**

- jonossa odottavien prosessien lkm

● **Ei operaatiota**

- jonon käsittelyyn / pituuden kyselyyn!
- semaforin arvon kyselemiseen!
- jos tarve tietää, ylläpidä ko. tieto omassa muuttujassa

P/V:n toteutus KJ:n ytimessä

(Andrews Fig 6.5)

● P(S)

```
if (S.arvo > 0)
    S.arvo = S.arvo - 1
else
    aseta prosessin tilaksi Blocked,
    lisää prosessi jonoon S.jono
call Vuorottaja()
```

● V(S)

```
if (isEmpty(S.jono))
    S.arvo = S.arvo + 1
else
    siirrä S.jonon ensimmäinen prosessi
    Ready-jonoon (tilaksi Ready)
call Vuorottaja()
```

P/V:n toteutus

(toinen tapa, Stallings Fig. 5.6 ja 5.7)

• **P(S)**

```
S.arvo = S.arvo - 1
if (S.arvo < 0)
    aseta prosessin tilaksi Blocked,
    lisää prosessi jonoon S.jono
call Vuorottaja()
```

• **V(S)**

```
S.arvo = S.arvo + 1
if (S.arvo <= 0)
    siirrä S.jonon ensimmäinen prosessi
    Ready-jonoon
call Vuorottaja()
```

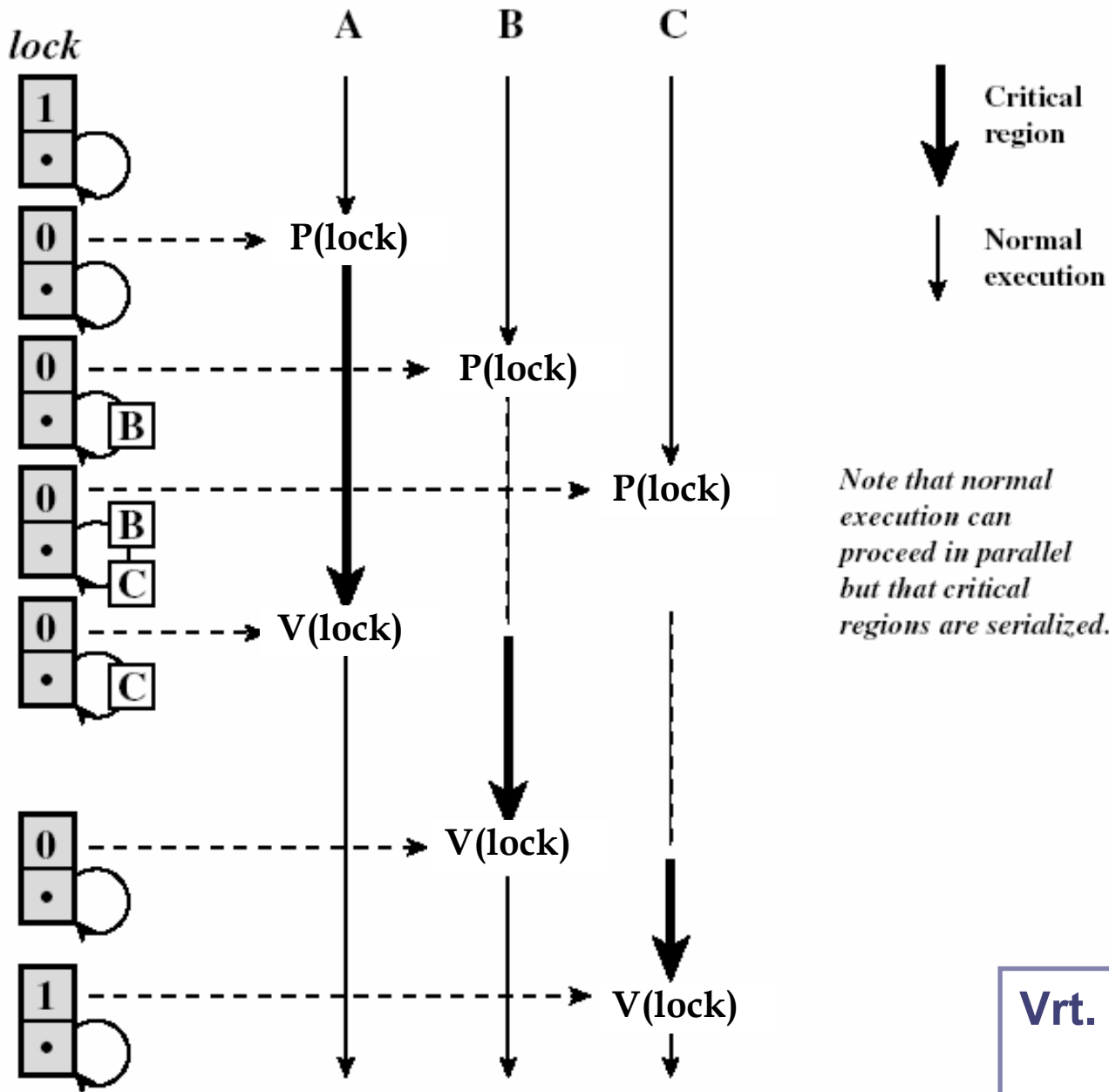
• **Miten ohjelmoijan huomioitava tämä toteutusero?**

Poissulkeminen semaforia käyttäen

```
sem mutex=1;           # vain perinteinen muuttujan nimi

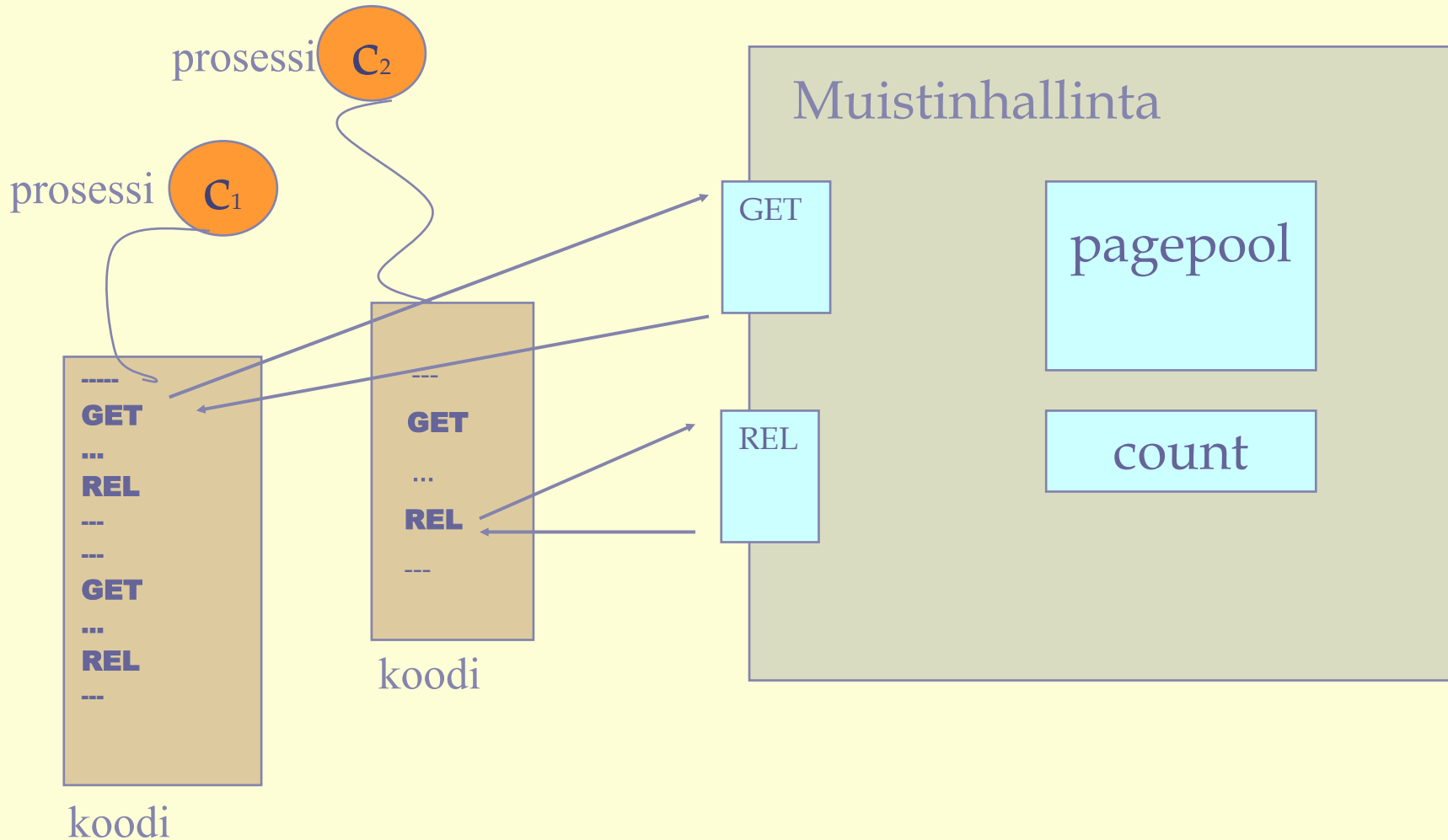
process CS [i=1 to N] { # rinnakkaisuus!
  while (true) {
    ei kriittistä koodia;
    P(mutex);           # varaa
    < critical section > # käytä (exclusive!)
    V(mutex);           # vapauta
    ei kriittistä koodia;
  }
}
```

- yksi semafori **kullekin** erilliselle kriittiselle alueelle
- huomaa oikea alkuarvo

**Vrt. Stallings Fig. 5.10
Bacon Fig 9.19**

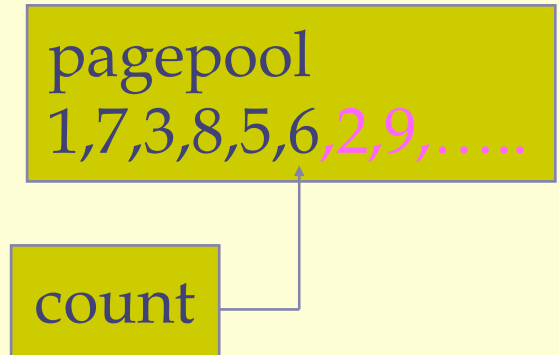
Esimerkki: Muistinhallinta (1)


```
addr pagepool[1:MAX];    # käyttö pinona  
int count=MAX;
```

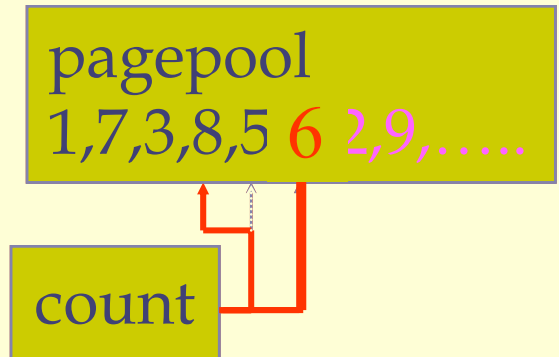
```
function GET(): returns addr {  
    get = pagepool[count];  
    count = count-1;  
}
```

```
procedure REL(addr freepage) {  
    count = count+1;  
    pagepool[count] = freepage;  
}
```


• Toimiikos toi?

```
addr pagepool[1:MAX];  
int count=MAX;
```



```
function GET: returns addr  
{ get = pagepool[count];  
  count = count-1  
}
```

GET==6

```
function GET: returns addr  
{ get = pagepool[count];  
  count = count-1  
}
```

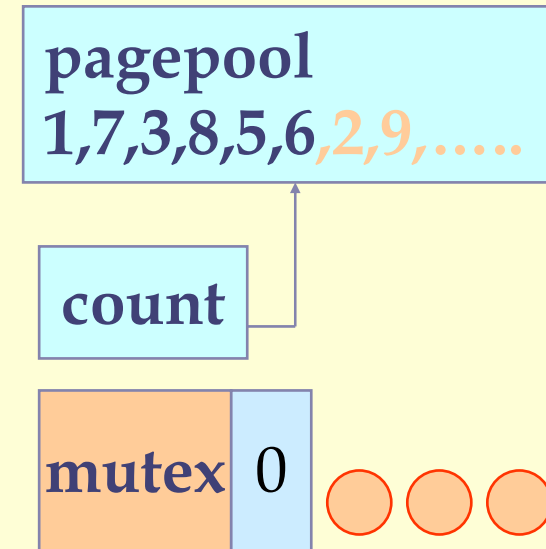
GET==6

Muistinhallinta (1): poissulkeminen

```
addr pagepool[1:MAX];  
int count=MAX;  
sem mutex=1;
```

```
function GET(): returns addr {  
  P(mutex);  
  get = pagepool[count];  
  count = count-1;  
  V(mutex);  
}
```

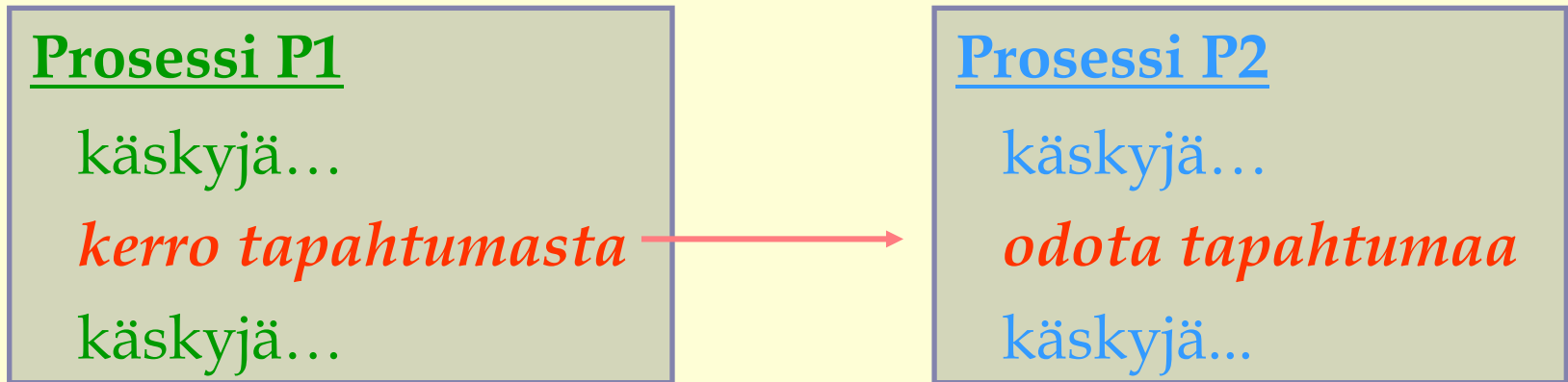
```
procedure REL(addr freepage) {  
  P(mutex);  
  count = count+1;  
  pagepool[count] = freepage;  
  V(mutex);  
}
```


Synkronointi

Andrews 4.2 (s. 156-164)

Synkronointi

- **Tapahtuma: “mikä tahansa kiinnostava”**
puskuri_täynnä, io_valmis, laskenta valmis, kriittinen alue vapaa
- **(Looginen) tapahtuma ⇔ semaforimuuttuja**
- **Kumpi ehtii ensin synkronointikohtaan?**
⇒ tarvitsee paikan missä odottaa (~jonottaa)

Synkronointi semaforia käyttäen

● **sem A_Ready = 0;**

- 0 ⇔ ”ei ole tapahtunut”, 1 ⇔ ”on tapahtunut”

Tuottaja

tuota A...

V(A_ready);

...

Kuluttaja

...

P(A_ready);

kuluta A...

- **Kumpi ehtii ensin?**
- **Oikea alkuarvo?**

Muistinhallinta (2): synkronointi

```
addr pagepool[1:MAX];
int count=MAX;
sem mutex=1, avail=MAX;


function GET() : returns addr {
    P(avail);
    P(mutex);
    get = pagepool[count];
    count = count-1
    V(mutex);
}

procedure REL(addr freepage) {
    P(mutex);
    count = count+1;
    pagepool[count] = freepage;
    V(mutex);
    V(avail);
}
```

pagepool
1,7,3,8,5,6,2,9,.....

count

mutex 0

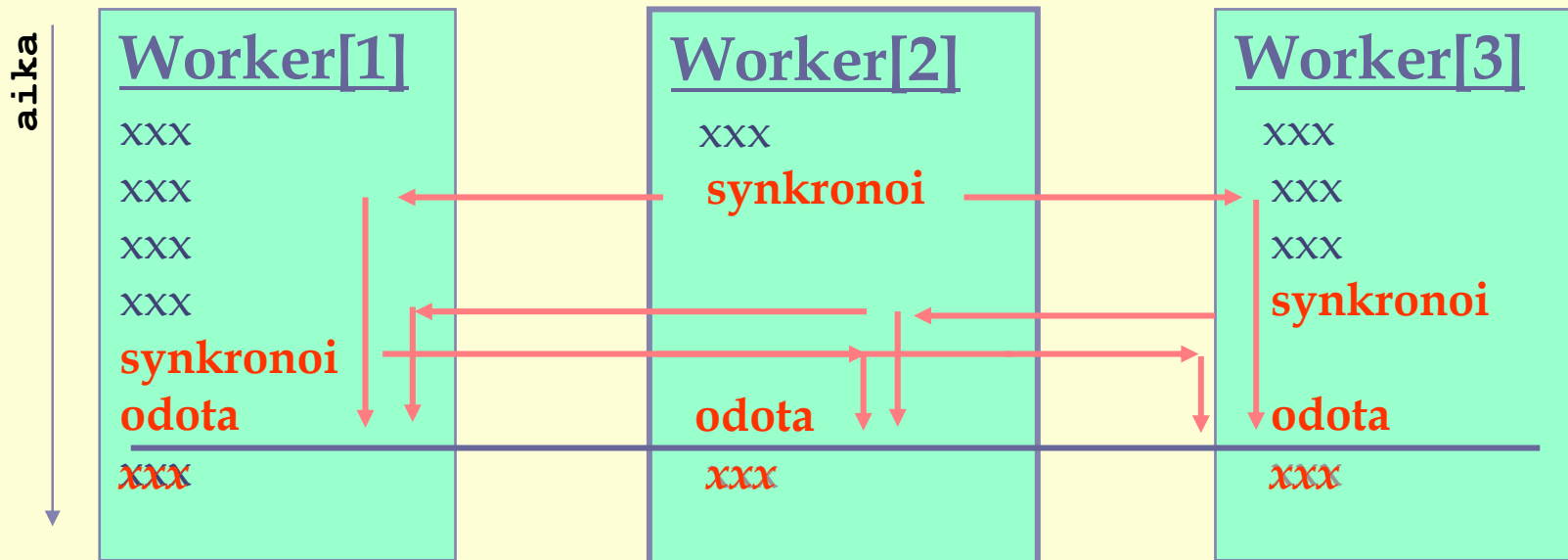
avail 6


```

process Worker [i = 1 to N] {
  while (...) {
    käsittele vaihe x:n alku ;
    toimita synkronoititieto kaikille muille;
    odota synkronoititietoa kaikilta muilta;
    käsittele vaihe x:n loppu;
  }
}

```


Puomisynkronointi

```
sem arrive1 = 0, arrive2 = 0;
```

```
process Worker1 {  
  ...käsittele alkuosa 1...  
  V(arrive1);           # lähetä synkronointitapahtuma  
  P(arrive2);           # odota toista prosessia  
  ...käsittele loppuosa 1...  
}
```

```
process Worker2 {  
  ...käsittele alkuosa 2...  
  V(arrive2);           # lähetä synkronointitapahtuma  
  P(arrive1);           # odota toista prosessia  
  ...käsittele loppuosa 2...  
}
```

Huomaa järjestys!

Puomisynkronointi, yleiset semaforit

```
sem arrive=0, continue[1:N] = ( [N] 0 );
```

```
process Worker [i=1 to N] {
```

```
  ...käsittele alkuosa i...
```

```
  V(arrive);
```

```
  # synkronointitapahtuma koordinaattorille
```

```
  P(continue[i]);
```

```
  # odota toisia prosesseja
```

```
  ...käsittele loppuosa i...
```

```
}
```

```
process Coordinator {
```

```
  while (true) {
```

```
    count = 0;
```

```
    while (count < N) {
```

```
    # odota, kunnes N synkronointitapahtumaa
```

```
      P(arrive);
```

```
      count++;
```

```
    }
```

```
    for [i = 1 to N] V(continue[i]); # synkronointitapahtuma prosesseille
```

```
  }
```

```
}
```

Entä jos vain yksi continue-semafori?

Rinnakkaisuuden hallinta

resurssien varaus

get/rel
muuttujat

hallinnan toteutus

P/V
semafori

P/V:n toteutus

LOCK/UNLOCK
lukkomuuttuja

LOCK/UNLOCK toteutus

test-and-set-käsky
lukkomuuttuja

GET

```
{P(mutex)  
...  
V(mutex)  
}
```

REL

```
{P(mutex)  
...  
V(mutex)  
}
```

```
P()  
LOCK(lock)  
...  
UNLOCK(lock)
```

```
LOCK  
loop ..TS(x) ...
```

pagepool

mutex

avail

```
V()  
LOCK(lock)  
...  
UNLOCK(lock)
```

```
UNLOCK  
x = 1
```

Kertauskysymyksiä?